

Dien et mon Drott.

Dit blad verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is f 5.00; voor de buitensteden franko p. p. f 6.00. Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseeren aan het Bureau van DE TIJD.

WOENSDAG 27 OKTOBER.

Advertentiën van Zes regels en daar beneden worden tegen f 1.00; meer dan Zes regels tegen 15 cents de regel. — le advertentie wordt bovendien 35 cents zegelrecht gerekend. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 26 Oktober.

Het geschil tusschen Frankrijk en Portugal is geëindigd op dezelfde wijze, waarop de Koning van Neapels een einde heeft gemaakt aan de eischen der Engelschen betrekkelijk de machinisten van de *Capliari*. De Koning van Portugal geeft de *Charles-Georges* terug en zal schadevergoeding betalen, omdat hij geen weerstand kan bieden aan de Fransche overmagt. Dat motief zal te Parijs niet welkom zijn. Men stoft daar op andere begrippen van internationale loyaliteit dan die te Londen gelden. En men zal er zich ongaarne uit Lissabon beaald zien met de munt, waarmede de Engelschen te vreden zijn geweest, die al heel wat roem meenden te hebben behaald, toen zij den Koning van Napels hadden doen belijden, dat hij voor Engeland onder doen moest. De roem was gemakkelijk behaald, en wij gevoelden met de Fransche bladen, dat er voor een groot volk iets anders gevorderd moet worden, wanneer het tegenover een klein rijk staat, en eer behalen wil. Dan is het niet voldoende getuigenis te geven van zijne overmagt; maar juist omdat men zoo overmagtig is, behoorde men des te meer bewijs te geven, dat tevens het regt aan zijne zijde is. De Franschen hadden dus de schouders op en spraken minachtend over de kwalijk geplaatste fierheid der Engelschen, die met verkrachting van het regt, zich beroemden op het geweld, gepleegd tegen den zwakke!

Wat zullen zij nu van de te Lissabon behaalde inwilging zeggen? Vermoedelijk, dat het regt was aan de zijde van het Fransche gouvernement? Maar dat is niet genoegzaam bewezen. Er is immers nog altijd een duistere zijde in die zaak, namelijk of in het zoogenaamd overbrengen van vrije werklieden, niet een bedekte slavenhandel is? In allen geval zal de Engelsche pers niet nalaten de Fransche uit te meten met de maat, waarmede zij-zelve eerst door de Fransche is bediend.

Het Fransche gouvernement is in de handeling dezer zaak onhandig geweest. Middelerwijl het, in de geschillen met Engeland, zich buiten een kalm en toegeeflijk betoon, moest het niet met de dappige voortvarendheid en hooghartige bedreigingen te vrede zijn getrokken jegens het kleine Portugal, dat tegenover Frankrijk staat als een kind tegenover een reus. Daardoor heeft het aan het kabinet van Lissabon de gelegenheid gegeven, om met allen schijn van waarheid te verklaren, dat het slechts bukt voor geweld.

Bij het onderzoek van hoofdstuk X. (Oorlog) in de afdelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (waaraan 50 leden hebben deelgenomen) is gebleken dat in de eerste plaats bij vele leden het hooge blindeijfer voor verdediging heeft verwekt. Vele leden bleven bij de meermalen geuite meening volhouden, dat zij nimmer meer dan de door eenen vorigen minister van Oorlog als voldoende opgegeven som van f 10,400,000 zouden betalen. De meeste andere leden waren echter van gevoelen dat het hier aankomt op de bepaling dat zulk een cijfer een volstrekte vereischte wordt om in tijd van vrede eene zoodanige kern voor het leger te bezitten, dat het in tijd van gevaar aan zijne roeping naar behooren kan beantwoorden, en zoo daartoe eene grootere som wordt aangevraagd dan de zoo even genoemde, ja zelfs dan de tot dusver toegestane, alles aankomt op de vraag, of het aangenomen verdedigingsstelsel het meest gepaste is, en of de leger-organisatie waarmede in een goed verband en in andere hoofddeelen doeltreffend is.

Wat het stelsel van verdediging betreft, heeft men volkomen bevestigd het gevoelen van den minister, dat men zich met het stelsel van het comité van defensie (dat door den minister is aangenomen) niet zoozeer gebonden moet achten, dat het voor geene wijziging hoegenaamd vatbaar zou wezen. Algemeen heeft men echter met leedwezen gezien, dat de minister nog tot geene volkomen overtuiging is gebracht omtrent het al of niet behouden van enkele versterkte punten van het Rijk. Wat de nieuwe leger-organisatie betreft, heeft het bij

de groote meerderheid der leden verwondering verwekt, zoo vele veranderingen te zijn voorgesteld. Algemeen werd het hoogst wenschelijk geacht, dat er eindelijk eens een bepaalde beslissing genomen omtrent de samenstelling van ons leger in verband met ons verdedigingsstelsel. De voorgestelde leger-organisatie was volgens het gevoelen van vele leden, niet bijzonder stelselmatig. De meerderheid vond het vreemd, dat in de Memorie van Toelichting met geen enkel woord melding wordt gemaakt van de schutterij; zonder medewerking der mobiele schutterij meende men, dat de in de Mem. van Toel. vermelde strijkrachten ten eenenmale onvoldoende zouden zijn om ons Vaderland te verdedigen.

Vele leden blijven de kosten van het departement te hoog achten: verscheidene leden hebben tegen art. 5 *generale staf* dezelfde bedenkingen geopperd van vroeger. De meerderheid is van gevoelen dat de kosten voor het topografisch bureau onvolledig op den toelichtenden staat worden vermeld.

Eenparig is afgekeurd de voorgestelde verandering, om het zoogenaamd residentiegeld in te trekken en daarentegen de traktementen en soldijen bij de grenadiers en jagers even zooveel te verhoogen.

Aan het slot van haar rapport geeft de commissie aan rapporteurs te kennen, dat het haar duidelijk is gebleken de algemeene wenschen der Kamer te zijn, om zoo mogelijk eindelijk de gedurige debatten over ons verdedigingsstelsel, het cijfer der begrooting voor Oorlog, wat de hoofdzak betreft, te kunnen doen ophouden en tot die tabiliteit te komen, waarvan de minister van Oorlog zelf gezegd heeft een voorstander te zijn.

De Nieuwe Kerk te Eindhoven.

Op de stedelijke Tentoonstelling te Amsterdam hadden wij gelegenheid de teekeningen in oogenschouw te nemen van de nieuw te bouwen St Katharinakerk te Eindhoven. Reeds bij eene eerste bezigtiging merkten wij op, dat de architect, de heer Cuypers van Roermond, ook bij dit ontwerp aan de groote modellen der beste tijdperken en aan zijne vroeger meermalen gebleken gewoonte was getrouw geweest, om zich, bij het ondernemen van dit belangrijk bouwwerk, zeer ernstig de vraag te stellen, niet alleen in welken stijl moet deze kerk worden opgetrokken, maar ook, wat kan er, in het bijzonder bij deze kerk, in onderscheiding van andere, worden in het oog gehouden, en ten nutte eener goede uitvoering aangewend? Het spreekt van zelf, dat, gelijk een paleis voor Keizer Alexander van Rusland een ander karakter zal dragen dan een paleis voor Koningin Isabella van Spanje, aldus ook eene St Katharinakerk (de parochie van Eindhoven heeft het geluk onder de bescherming dezer verhevene maagd-martelaresse te staan) andere kenmerken behoort te toonen dan eene Petrus- en Pauluskerk. Niet slechts zal de architect de heilige persoonlijkheid van den patroon uit de beeldversiering laten spreken, maar ook door zijne architectonische vormtaal zal hij, zoo mogelijk, reeds uit de verte, den vreemdeling verkondigen, wiens gastvrij huis hij genoodigd wordt, ter verkwikking van hart en geest, binnen te treden. In 't algemeen is men, zelfs in den bloeitijd der zuiverste christelijke bouwkunst, er niet in die mate op bedacht geweest de kerken aldus te lokalizeeren, en architectonische zinnelijkheid bij te zetten, als het voor de architecten onzer dagen bewaard is, en als althans de ontwerper der St Katharinakerk het, tot meerder eer van God en zijne Heiligen, schijnt te willen nastreven.

Wij ontdekten, bij het beschouwen van het vijftal zeer duidelijke teekeningen der kerk, al aanstonds, bij de grootste harmonie in het geheele voorfront (den ekklesiologischen Westgevel) een opmerkelijk verschil in de kompositie der twee torens, waarmede deze Sionsburg te Eindhoven gewapend is. Zonder moeite ontdekten wij ook, de geheele kerk rond, eene rijker en meer gevarieerde toren, de Maagdelijke Rose, dat de Engelsche en Duitsche kunstkenneren gevoelen zijn, naar het tad van Katharina, *Gabriel's window*, *Katharinen-fenster* te noemen. Wij behoefden niet te

vragen, of deze kerk aan iets anders dan van hare Heilige Patrones de vermenigvuldiging van het sterlijk bouw-element te danken had. Het is genoeg bekend, dat de dubbele of door eenen post gedeelde vensters, welke doorgaans in de zijbeuken der kerken worden aangetroffen, reeds op grond van romantische overtuiging voor het zinnebeeld der paarswijze uitgaande beelden van den Heiland gehouden worden. Alle symbolisten komen ook hierin overeen, dat de vensters, die het licht des Hemels doorlaten, en de onstuimigheden van het weêr daarbuiten afkeeren, voor de zintekens der heilige leeringen te houden zijn, die ons door de gezondene Gods worden verkondigd. Nu weet men ook, dat de H. Katharina (die tot de algemeenst en innigst vereerde Heiligen behoort) de Patrones der wijsbegeerte en welsprekendheid is — en zeventien heidensche filozofen beschaamd en bekeerd heeft. 't Is daarom eene gelukkige gedachte van den Heer Cuypers geweest, dat hij het zinnebeeld onzer Heilige, haar lichttrad of roze, laat rayonneeren boven de gekoppelde vensters, de zinnebeelden van de verkondigers der waarheid bij uitsprekendheid.

Daar wij echter, bij het verklaren van doordachte en doorwachte kunststukken altijd even veel schromen den vervaarlijger intentien toe te dichten, die hem wellicht vreemd zijn geweest, als intentien voorbij te zien, die hij gehad heeft, zoo hebben wij ons veroorloofd, alvorens de kerk hier ter sprake te brengen, per brief aan den Heer architect te vragen, ons eenige inlichtingen te willen geven, omtrent het godsdienstig kunstidee, dat hij in deze kerk heeft willen uitspreken. Wij gaan daarvan mededeeling doen, en laten het over aan den lezer om te beslissen, of de heer Cuypers er in geslaagd is een ontwerp te maken, dat geëventueel is aan de opgave hem door de vraag om eene St Katharinakerk voor Eindhoven gedaan.

Het is ons onbekend, of de grondregel, op welke toepassing door den maker van dit, van ieder dergelijk, christenkerkplan gerekend is — de rigting namelijk van het Westen naar het Oosten — bij de uitvoering van dit bouwwerk wordt in 't oog gehouden. In ieder geval behoort de beschrijver van deze kerk zich te gedragen als of zij, in navolging aller middeleeuwsche kerken, geörienteerd wierd: dat is met het autaar in het Oosten stond. Wij berigten dit vooraf; opdat men onze beschrijving niet kwalijk versta. Bij eene gothische kerk heeft men, intredend, het Oosten vóór zich, het Noorden ter linker, het Zuiden ter regter hand. Wij bevinden ons hier, wanneer we door het regter of mannenportaal, onder den zuidtoren, zijn binnengegaan, in eene groote kruiskerk van drie beuken, gelijk trouwens, door de drie portalen was aangekondigd. Ook de verdeling van het middenschip opwaarts, is in drieën: arkaden, galerij (of triforium), lichtbenk. Het choor heeft een omgang, met drie ruime kapellen, die zoodanig zijn aangelegd, dat het met het Westen gezien een schoon spel van licht en lijnen waarborgt — dit blijkt uit de teekeningen. „Gij zult,” schrijft ons de bouwmeester, „wel opgemerkt hebben, dat bij de gewone toewijding der vier kruispijlers aan de Evangelisten, ik over veertien gezeleerde zuilen te beschikken heb: zes in het schip, vier in de kruisarmen, vier in het presbyterium: twee aan de apside voor den Zaligmaker en de Moeder Gods; de twaalf overige voor de Apostelen, *more majorum*.” 't Is zoo: en de vaderen zijn er ons in voorgegaan, om Mattheus en Joannes ook als Evangelist, eens als Apostel aan de zuilen te doen optreden. Echter, men weet, dat er nog al verscheidenheid is in de samenstelling van het heilige portaal; en men, dus ook hier, door het oppemen van Paulus, hetzij een der andere als Apostelen, voor de andere personen zal achtzwaige laten, of wel Joannes en Mattheus alleen onder de Evangelisten zal opvoeren. „Bij de Noord- en Zuidgevels, ter weerszijde van de kruisarmen, bevinden zich de biechtplaatsen. De heer Cuypers schrijft ons, dat aan den ingang der kerk wel de ware plaats voor de poorten der Genade zijn zal, en bijzonder, zegt hij, „aan de uiteinden der kruisarmen, dus als onder de zegenende handen des

Gelukkigden." Uit de portalen begeeft zich de Priester in den biechtstoel; de toegang der boetvaardigen is in de kerk. Tusschen de genoemde zijgevel- of kruisarmdeuren der kerk en de toegangen tot de biechtplaatsen, zijn de wijwatersteenen, met gepaste bekapping aangebragt; tusschen het bekken en den baldakijn is eene van die bij de Gothieken zeer bekende openingen, welke men *ankerfenster*, *lychnoscoop*, enz. genoemd vindt. Hier komen zij uit in de plaats der biechtvaders, en geven dezen zichtbare gemeenschap met het volk in de kerk — den bekenden liturgischen regel getrouw. Die portalen en biechtstoelen zijn tusschen de zijgevelkonterforten uitgebouwd, met een net frontaal, dat, van buiten, onder de groote roosvensters fraai komposeert. De geheele zijopstand der kerk is hoogst gelukkig van lijnen: te beginnen met de torens, voortgaande langs de genoemde gevels en van daar zich ontwikkelend in eene fraaije zamenstelling van de sakristieën met de groote geïsoleerd bedaakte kapellen en het traptorentje, dat ten Noorden en ten Zuiden tot de kluisen en daken dezer zijbouwingen opvoert.

Voor de binnenversiering heeft de architect mede reeds een en ander ontworpen. „Ik zou," zegt hij, „wel muurschilderingen tegen de wanden der Noord- en Zuidgevels, boven de biechtplaatsen wenschen; en daartoe bestemmen de voorstellingen der boetvaardigheid van David, van den Verloren Zoon, van Petrus en Magdalena."

De orgelgalerij bevindt zich boven de westelijke ingangen; de torens bieden ruimte genoeg aan ter plaatsing der blaasbalgen enz.

Maar zien wij thans den westgevel der kerk met hare beide torens van buiten. „Ik heb daarin willen verwezenlijken," schrijft de Heer Cuypers, „den Toren van Ivoor ten noorden, den Toren van David ten zuiden." Om deze symboliek wel te verstaan moet men het volgende in het oog houden. Sedert de gelukkige afkondiging van het leerstuk der Onbevleete Ontvangenis, mogen wij aannemen, dat de H. Moedermaagd, in deze hare glorie op zoo ongelijke wijze erkend, meer dan ooit de beschermster der H. Kerk zal zijn, en meer dan ooit den innigsten eere- en liefdedienst van hare kinderen mag en zal ontvangen. De kathedraal van Milaan verkondigt het al (met zoo vele andere werken van kunst en geleerdheid) sedert vele eeuwen, dat Maria boven alle Heiligen, boven de Engelen ver verheven is. Geen wonder dus, dat het onzen tijd ten bijzonderen en dierbaren pligt gerekend mag worden, alle kerken op eene zichtbare wijze, behalve onder de schutse harer patronen, ook onder de bepaalde bescherming te stellen van de H. Moeder van Christus. In den kerkbouw zal dus niet alleen het te drukken te zijn, de opperste vereering, die wij aan God opdragen, de vereering, die wij den Heiligen wijden, maar ook den uitnemenden, door de theologen omschreven bijzondere dienst waarop Maria aanspraak heeft. Nu brengt de koorlichtbeuk, en meer bijzonder de apsidewenters ons reeds het geheim der menschwording van Christus en der zuiverheid zijner Heilige Moeder voor den geest, volgens den ouden hymnus:

„Ut vitrum non laeditur
Sole penetrante
Sic illa creditur
Virgo post et ante,"

dat in alle talen plagt gezongen te worden. Als de morgenzon door de apsidewenters straalt, dan is dit een beeld van de komst van Hem (op onze altaren), van wien de psalmist zegt, dat hij zijne tent in de zonne gesticht heeft, en die zelf de Zon en het Oosten, op takrijke plaatsen genoemd wordt. Maar niet alleen de hemelsche ingang der kerk — als wij de Oostvensters zoo eens noemen mogen — ook de aardse ingang is aan de Moedermaagd gewijd. Bij alle oude kerken is de hoofdingang in tweeën gescheiden, en tegen den dam staat het beeld der H. Maagd. Hier nu heeft men met eenen driedubbelen ingang te doen: de hoofdverdeling met het tweetal wordt in de twee torens gevonden, die óók ingangen zijn. Aan deze torens nu heeft de Heer Cuypers de persoonlijkheid der Allerheiligste Maagd willen blijven verbinden, en daarom, zoo als hij schrijft, heeft hij er den Toren van Ivoor en den Toren van David in willen uitdrukken. Dat is: de H. Maagd in het tweevoudig karakter, dat de H. bladen haar toeschrijven: het karakter van kracht, als de *acies ordinata* van het Hooge Lied, als de sterke vrouw, en de overwinster der slang, en het karakter van nederigheid, reinheid, zachtheidigheid; ziedaar den wapentoren van David met de schilden der strijders omhangen, en den toren van Ivoor, waarop mede in het Hooge Lied gezinspeeld wordt, den nederigen schaaftoren der woestijn. Nu weet men, dat het Noordpand der kerken bijzonder aan de H. Maagd is toegewijd; het is het wapenpand; de bouwmeester heeft er dan ook te recht, volgens den eenparigen voorgang der ouden van alle christenen, de doopvont geplaatst. Het Zuidpand der kerken wordt doorgaans gewijd aan den Patron of Patrones. Hier zal dan ook de Zuidtoren tevens het zinnebeeld wezen der moedige strijderesse voor Christus — de H. Katharina, en den Hoogleraar Broere, met Paulus het zwaard der redenen gansen heeft, dat beiden het zwaard des

woords voor Christus gevoerd hebben. De Zuidtoren is met kanteelen voorzien (bij aansluiting aan de H. Schrift); zijn achthoek is op vier zijden met arkels of muurtorens gewapend. „Boven de noordtorens," schrijft ons de Heer Cuypers, „heeft het uurwerk aangebragt. Immers is hetzelfde hier ter zijner plaats, waar de waakzame haan op de spits ons aanhoudend toeroept: *Waakt en bidt — want gij weet noch dag noch uur*. Op dezen Davids-toren is ook een kruis geplaatst: want *door dat teeken zult gij overwinnen*."

De noordtoren, de toren van Ivoor, met zijne ranke maagdelijke frontalen, ter plaatse waar aan den Davids-toren de arkels uitsteken, draagt, zegt de Hr Cuypers, vier rozen met *écussons*, die naar de vier wereldstreken gerigt zijn: daarin worden aangebragt de *rosa mystica* (ten Westen — dat is naar voren), de *stella matutina* (ten Oosten), de *foederis arca* (ten Noorden — om het nieuwe bond met de Heidenen), de *Domus aurea* (ten Zuiden — er staat, bij den Profet Habakuk „God komt uit het Zuiden": in die rigting zal het *gulden huis* hem kunnen wachten). In het monogram van Maria, door drie lelies bekrond, eindigt de achthoekige spits of kepel. En wanneer wij nu het benedendeel van dezen westgevel in beschouwing nemen, dan wordt het kunstidee des bouwmeesters nog nader toegelicht.

„Het hoofd of middenportaal, de *porta regia*," schrijft de Heer Cuypers, „is den Prince, de Zaligmaker gewijd. Tusschen beide deuren staat de Koningin der Hemelen, met het Goddelijk kind; maar in het portaal daarboven troont de glorierijke Christus, met de zinnebeeldige voorstelling der 4 Evangelien. De trommel of tympan, onmiddelijk boven de deuren, draagt een roosvenster, dat licht zal geven in het binnenportaal. Dit venster bestaat uit een middenlicht en acht radiërende lichten. Het middenlicht, waar alles van uitgaat, zal met eene afbeelding van den H. Geest beglaasd worden. Regt daarboven straalt het beeld der Ecclesia en langs weerskanten, rondom de genoemde kern, zullen de bekende middeleeuwsche voorstellingen der kunsten en wetenschappen, in hun geheiligd zevental, beziel door de genade des H. Geestes, en geplaatst onder de leiding der Kerk, worden opgenomen. De groote roos, in het midden van den gevel — het Katharinenwiel bij uitnemendheid — zal de orgel-galerij verlichten, en ik zou dit gaarne in overeenstemming brengen met de muziek. Derhalve is het hier de plaats, zoo de middelen het toelaten, om in gebrand glas Jehova te verbeelden, omringd van de zingende en op allerhande instrumenten spelende Engelen. Aartsvaders, Profeten, Apostelen, Maagden, Martelaren kunnen hier ook plaats vinden. In den kepergevel van het middenschip zijn drie nissen aangebragt, waarin het beeld van de H. Katharina en van de *patroni secundarii* der kerk behooren geplaatst te worden. De drie rozen verkondigen daar het eerste geloofsgeheim, dat der H. Drieëenheid. „Het portaal des noordtorens," zoo vervolgt de bouwmeester, „stelt de annonciatie, de geboorte Christi, de krooning van Maria voor; het portaal, door het frontaal van den zuidelijken toren beschermd, worde aan de legende der H. Katharina gewijd. Over de verdere stoffoering der kerk," schrijft ons de heer Cuypers, „zal ik u nader onderhouden, indien God mij het geluk geeft om de kerk gedeeltelijk te kunnen afwerken."

Wij hebben hier weinig meer bij te voegen. Men ziet, hoe, bij den waren kunstenaar, alles aaneenhangt; hoe het eene als volgt uit het andere, het eene konstruktieve of symbolische element het andere ondersteunt, en hoe het onmogelijk is, afwijkende ook maar van eenen der hoofdregelen der gothische architectuur, een harmoniesch kunstgeheel te scheppen, gelijk wij hopen en vertrouwen, dat de St. Katharinenkerk te Eindhoven worden zal.

In het *Handelsblad* komt de volgende advertentie voor: „Gezien hebbende, dat in onderscheidene bladen eene *gansch en al verkeerde voorstelling gegeven is van de thans voor den Hoogen Raad behandeld wordende zaak van P. van Vlissingen en Co.*, eischers tegen den Staat der Nederlanden, gedaagde, acht ik mij, als procureur van de eischers verplicht, te verklaren:

„Dat de regtsvordering, door de eischers aan het oordeel van den Hoogen Raad onderworpen en door den advocaat Mr S. P. Lipman bij pleidooijen toegelicht, *uitsluitend* strekt tot ontbinding van het aannemings-contract, met vergoeding van kosten, schaden en interessen.

„JAN VAN DER JAGT,
„Procureur bij den Hoogen Raad."

De gevolgen van het misbruik van jenever zijn reeds te duidelijk geschetst, dat het onderwerp schier uitgepat is, en dat het tijd wordt de bleken met het meer fatsoenlijke Beijersch bier te wenden. Dat ook dit naar de gevangenis of altans naar het politiebureau kan leiden, bewijst het volgende: J. Zaterdag-avond, terwijl zekere heer Meister in de Schotsche zendingkerk (voormalige Fransche komedie), op de Erwtmarkt, eene voorlezing hield, wende een man, die juist het

koffijhuis had verlaten, waar hij zich aan eenige half liter's Gambrinus vocht had vergast en daardoor in opgewonden staat verkeerde, zijne schreden naar die kerk, waar hij op de eerste galerij plaats nam. Tusschen de voorlezing en het gebed had er toevallig achter hem een gesprek tusschen eenige personen plaats, over den aanval, onlangs op Ds. Schwartz gepleegd, waarop onze bierdrinker met een weinig te veel stemverheffing en emphase pittiep: „Wie kan domine Schwartz vermoorden!" De menigte, in de kerk verzameld, legde die woorden natuurlijk ten kwade uit, verwijderde hem uit het gebouw, en leverde hem aan de politie over, onder de aanklagte van tot moord te hebben aangezet. Gelijkt te begrijpen valt, werd de misdadiger, in afwachting van zijn proces, spoedig weder op vrije voeten gesteld. (H. en E.)

Z. M. heeft benoemd: tot ridders der 4de kl. van de Milit. Willems-orde, de 1ste luit. F. C. H. Gorissen en A. N. Co. blijn; tot ridders der orde van den Nederl. Leeuw, E. J. P. Storm van 's Gravesande, W. E. Kroesen en H. de Bruyn.

's GRAVENHAGE, 25 Okt. In het begin dezer maand werden aan onderscheidene huizen in deze stad door twee jongens zoogenaamde *bedelbrieven* bezorgd, waarin allerlei logenachtige opgaven voorkwamen omtrent den toestand hunner moeders. Die brieven werden door genoemde jongens geschreven en met de namen der moeders ondertekend, om zodoende het medelijden op te wekken, waarin zij dan ook in zoover slaagden, dat zij van eenige personen geld ontvingen, dat zij te zamen deelden. Dit feit ter oore der politie gekomen, werd hiernaar onderzoek gedaan en bleek het, dat de jongens die zich daaraan schuldig hadden gemaakt, nog slechts den ouderdom van 13 en 14 jaren hadden bereikt. Een dezer jongens, B genaamd, was reeds op elfjarige leeftijd, ter zake van diefstal, tot eene gevangenisstraf voor den tijd van 3 jaren veroordeeld. Hij had zich toen toegang weten te verschaffen in een onbewoond huis, bragt daar acht dagen door en verkocht in dien tusschentijd de meubelen die zich in dat huis bevonden. De beide jongens werden vervolgd ter zake van bedelarij in verbinding en in de zitting der regtbank van heden requireerde de subst.-offic. tot de schuldigverklaring en veroordeeling van B. tot eene gevangenisstraf van een jaar en opzending daarna naar een bedelaarsgesticht, en van den anderen beschuldigde tot eene gevangenisstraf van drie maanden. Uitspraak 1 November.

OUDDORP, 23 Okt. Heden werd bij den kastelein B. een zilveren horlogje verloren. Het horlogje waren hierbij eene partij boerenknappen tegenwoordig, en het gebruiken van jenever werd niet vergeten, ten gevolge waarvan twee boerenknappen, beneveld door het sterk gebruik van dien drank, in twist geraakten, welke twist zoo hevig liep, dat zij elkander, met massen vechtende, aanvielen, en een dier knappen zijne tegenpartij met zijn mes zulk een hevigen steek in den onderbuik toebragt, dat de ingewanden er uit puilden, en hij aan de gevolgen daarvan gisteren is overleden. De dader is gevat en gevankelijk naar Brielle gebragt. (D. v. Gr.)

NIEUWE DIEP, 25 Okt. Heden is naar de Middellandsche Zee vertrokken het exercitie-eskader onder bevel van den schout-bij-nacht F. X. R. v. Huuff, bestaande uit vijf schepen.

ARNHEM, 25 Okt. Heden zijn alhier op de vette beestenmarkt aangebragt 338 stuks rundvee. De verkoop was bijna niets en de prijzen zeer flauw.

ALMELO, 24 Okt. Omtrent de valscheid, die den gemeente-ontvanger dezer stad wordt ten laste gelegd, verneemt men nader, dat die zou gepleegd zijn in de kwitantien wegens restitutie van accijs op wijn en gedistilleerd, in vele waarvan de cijfers van het aantal kannen uitgevoerden wijn of gedistilleerd en het bedrag der terugbetaalde belasting schijnen veranderd en verhoogd te zijn, ten nadeele der gemeentekas. (N. R. Ct.)

APELDOORN, 23 Okt. Z. M. de Koning heeft aan de arbeiders op het Koninklijk domein het Loos geduren de den aanstaanden winter het verhoogde zomerloon toegestaan; voorts heeft Z. M. last gegeven tot den aanleg van een grindweg van het Park naar het Wijselsche Bosch, en tot den aanbouw van een huis met drie arbeiderswoningen aan dien grindweg buiten het Park.

BREDA, 23 Okt. Men verzekert, dat de dief, die gedurende drie jaren in deze omstreken koelen uit de weiden haalde, thans is gearresteerd, voornamelijk door toedoen van de maréchaussée van Bergen op Zoom. De dief heet Vermaet, en naar men verhaalt, moet hij zich op eene eigenaardige wijze aan de ijverige nasporingen hebben weten te onttrekken. Hij bond de koelen schepenen aan de poeten, om geene overtuipen na zich te laten. Indien deze mededeeling overtuigend is met de waarheid, zal er voorzeker geens moeite gespaard worden, om zijne handlangers op het spoor te geraken. (H. & E.)

LAND VAN HEUSDEN, 2 Okt. Door het buiten gewoen schoone najaarsweder zijn de landlieden in staat geweest, dit jaar geregeld met maaijen voort te gaan, zoodat dit thans zoo goed als afgeploegd is. Ook het ve

Spoorw. akt. 260; Saltz. 100%; Lomb. Venetiaans. 123%;
Wissel op Londen 3/m. 9.51; Goud 5; Zilver —.
BERLIJN, 25 Okt. Stieglitz 5de serie 104; 6de id;
108; Rusland 5 pc. 110%; Pruis. Staats. 4 1/2 pc. 100%;
Diskonto 5.
HAMBURG, 25 Okt. Mexikanen 5 3/8, Spanje 3 pc. 39 1/4;
1 1/2 pc. 28 3/4, Rusland 5 pc. —, 4 1/2 pc. —, Vereinsbank
97 1/2, Noord-Duits. bank 88 1/4, Wissel op Londen kort —;
3/m. —, Amsterd. —, Diskonto 1 3/4.
FRANKFORT, 25 Okt. Metalliek 5 pc. 81 1/4, Spanje 3 pc.
41; 1 1/2 pc. 30 1/4, Wissel op Londen 117 1/4, Weenen 118,
Parijs —, Amsterd. —, Diskonto 5.

Wisselkoers.

2/m. Parijs . . . . . f 55 1/16	2/m. Livorno . . . . . f 39 1/8
Zigt 56 1/16	Napels 80 1/4
2/m. Bordeaux 55 1/2	3/m. Petersburg 1.70 1/2
1/2 m. 55 5/8	6/w. Weenen 34 3/8
3/m. Madrid 237	Augsburg 35 1/2
Cadix 239	Frankfort 99
Sevilla 236	2/m. Hamburg 34 3/8
Bilbao 236	Zigt 35 1/16
Lissabon 40 3/4	2/m. Londen 11.65
Porto 40 3/4	Zigt 11.72 1/2
2/m. Genua 45 3/4	Rotterdam 1/8

PRIS-COURANT DER EFFEKTEN.

Amsterdam, Thesaurie . . . . . 5 pCt.	106 3/8	a	gebl.
Nederl. Bank 4	64 1/2		64 3/8
Nederl. Werkl. Schuld a 2 1/2 pCt.	76 5/16		76 3/8
Dito Dito 3	98 7/16		98 3/8
Dito Dito 4	92 7/8		92 3/8
Amortisatie-Syndikaat 3 1/2	141 7/8		142 1/4
Aand. Handel-Maatsch. 4 1/2	98 7/16		98 3/8
Oost-Ind. Leening 4	29 7/8		29 3/8
Aand. Helt. Spoorweg 4 1/2	45 1/2		45 3/8
Leening idem 4 1/2	41 3/8		41 1/8
Aand. Rijn-Spoorweg 4 1/2	101 1/16		101 1/8
Maatschappij van Weld. 4	6 1/2		6 1/4
Belg. Cert. Adm. B. Bk. 2 1/2	46 3/8		46 1/4
Dito Rothschild 2 1/2	44 3/8		44 1/8
Frankrij. Certifikaten 3	29 7/8		29 3/8
Spanje, Obligatiën 1 1/2	45 1/2		45 3/8
Dito 3	41 3/8		41 1/8
Dito Binnelandsche 3	101 1/16		101 1/8
Amortisatie Schuld 3	6 1/2		6 1/4
Bewijzer Coupon 3	46 3/8		46 1/4
Crediet Inst. bij Prost & Co. 3	44 3/8		44 1/8
Portugal, Obligatiën 3	105 3/8		105 1/8
Dito 1856 3	76 5/16		76 3/8
Uitgestelde 5	98 7/16		98 3/8
R. d. Obl. bij Hope en Co. 5	85 3/4		85 1/4
Dito bij Hope en Co. 5	85 3/4		85 1/4
Cert. bij Hope en Co. 5	97 3/4		97 1/4
Dito bij Hope en Co. 5	102		102
Dito bij Hope en Co. 5	66		66 1/16
Dito bij Hope en Co. 5	75		75 1/4
Polen, Aand. 1855, fl. 500 . . . . . 4 pCt.	31 1/2		31 1/8
Obligatiën 4 1/2	208 1/2		208 1/8
Pruiss. Oblig. 4 1/2	80 3/4		80 1/4
Aandelen 1854 . . . . . 3 1/2	63		63 1/2
Oost-Ind. Obl. bij Gollen C. 5	77 11/16		77 7/8
Dito ditto 5	87 1/16		87 1/8
Dito Metalliek 5	78 3/8		78 1/4
Dito Rente Amsterdam 5	39 3/8		39 1/8
Dito Nationale 1854 5	329		329 1/2
Dito ditto 5	100 3/4		100 1/4
Dito Adm. te Hamburg 5	100		100
Dito ditto te Londen 5	100		100
Dito ditto 5	100		100
Wener Bankaktiën . . . . . f	15 1/16		15 3/16
Dito Aand. fl. 250, 1839 . . . . . 4 pCt.	14 11/16		14 3/8
Dito ditto . . . . . 4 pCt.	18 3/4		18 1/2
Beieren, Spoorweg Aandelen 5	5 3/4		5 1/4
Napels, Cert. bij L. en B. 5	18 11/16		18 3/8
Dito bij Rothschild 5	18 3/4		18 1/2
Denemarken, Obl. te Lond. 5	18 11/16		18 3/8
Dito 5	18 3/4		18 1/2
Braz. Geldl. 1824 v. f 100 5	18 11/16		18 3/8
Dito 1839 van f 100 5	18 3/4		18 1/2
Dito 1843 5	18 11/16		18 3/8
Dito 1852 . . . . . 4 1/2	18 3/4		18 1/2
Peru, Geldl. 1854 . . . . . 4 1/2	18 11/16		18 3/8
Dito te Parijs 4 1/2	18 3/4		18 1/2
Ecuador, Oblig. 1855 1	18 11/16		18 3/8
Venezuela, dito 5 pCt. thans 4 1/2	18 3/4		18 1/2
Dito Uitgestelde 2 1/2	18 11/16		18 3/8
Grenada, Obligatiën 3 1/2	18 3/4		18 1/2
Dito Uitgestelde 3	18 11/16		18 3/8
Mexiko, dito 3	18 3/4		18 1/2
Nrd-Amer. Ph. Hope en C., Lr. A. /	84 3/8		84 1/8
Dito ditto Lr. B. . . . . 7 pCt.	104 3/8		104 1/8
Louisiana 5	4 3/8		4 1/8
Grieken, Obl. Geldl. 1825 5	245 1/2		245 1/8

De Binnelandsche fondsen nagende tot vorige prijzen. De
Binnelandsche algemeen lager.
De Binnelandsche van het Geld: Beteening 3 pCt., Prolongatie
3 pCt., 2 1/2 pCt.

**NEUWSTIJNDINGEN, BETREFFENDE INTRESTBETA-
LINGEN, UITLOTINGEN, GELDLEENINGEN, ENZ.**

PRIJZEN VAN COUPONS EN LOSBARE OBLIGATIËN.

Metalliek . . . . . f 29.45	a —	Pruissische . . . . . f 34 3/4	a —
Napelsche . . . . . —	—	Spaansche . . . . . —	—
Div. in £ 11.62 1/2	—	Hamb. Russ. 34 1/4	—
Eng. Russen 11.62 1/2	—	Russ. in Z. R. 34 1/4	—
Fransche 55 3/8	—	Polen P. R. 35 3/8	—
Belgische 55 3/8	—	Fl. 26 3/8	—

Nationale Metalliek f 29.45. Amerik. in Doll. f 2.35.

SPECIE-COURS.

Gouden SPECIËN.

Stukken à f 10 per Stak	f 9.70 à 9.80
Oude Gerande Dukaten	5.50 " 5.60
Wigtige Souvereinen	11.70 " 11.80
Pistolen	9.50 " 9.60
Stukken van 20 Franks	9.30 " 9.40
Baren Goud en Speciën à f 1442,60 per Ned. & fijn 10 à 11 pe.	

ZILVEREN SPECIËN.

Piasters	per Stuk f 2,55 à 2,60
Stukken van 5 Franks	2,33 " 2,36
Brabandse Kroonen	2,65 " 2,70
Fransche	f 2,79 f 2,75
Pruissische Daalders	1,74 " 1,77
Zilver 1000 à 980	— " —
900 " 700	f 104,20 à 105,—

HANDELSBERIGTEN.

GRAANMARKT.
AMSTERDAM, 25 Okt.
Tarwe in een doen: 132 & b. Poolische f 320, 325; 133 &
dito f 330; 135 & Kubanka f 305; in veiling 127 & o. b. Pool-
sche f 290.
Rogge tot nagenoeg vorige prijzen met weinig handel: 126 &
j. Belgische f 193 kt.; 125, 126 & Pruisische f 187, 191;
118 & Archangel f 174.
Garst zonder handel.
Haver iets lager; 102/2 & dikke f 5, 5, 10.
Boekweit f 10 lager: 122, 125 & Holst. f 193, 200; 119 &
Amerf. f 185; 116 & Sleeswijksche f 170.
Koolzaad. Deensch f 70 1/2; Fransch 62 & l. Op 9 vaten Olie
Röbs dadelijk 72 1/2; in April ek. 75 1/2; Okt. en Nov. 73 1/2 &
Raapolie op 6/w. f 42; Vliegend f 40 3/4; 1° Mei ek. f 41 1/4 a
f 1; Nov. f 40 1/2; Dec. f 41 a 40 3/4. Lijnolie op 6/w. f 30 3/4;
Vliegend f 29 1/2; 1° Maart, April en Mei ek. f 29 1/4 a 3/4;
Nov. f 29 1/4; Dec. f 29 1/2. Hennepolie op 6/w. f 38 1/4; Vlie-
gend f 37.
SCHIEDAM, 25 Okt. Rogge: 144/2 & Archangel f 190 6/w. —
Moutwijn f 14,50; Jenever f 20,—; Amst. Proef f 21,25 per
Ned. vat zonder fust, zonder de belasting. Spoeling f 1,—
per ketel.

SCHIEPSTIJNDINGEN.

BINNENGERUKOMEN.
TEXEL, 25 Okt. Fokkema, de Hoop, Londen.
HELVOET, 25 Okt. Denis, Amaranth, Camillas.
UITGEZEILD:
TEXEL, 25 Okt. Dood, Christina Jantina, Genua.
HELVOET, 25 Okt. Darnell, Susannah, Newcastle.

PRIJZEN DER PERCELEN.

Geveld op Maandag 25 Oktober, in het O. Z. Heeren-Logement.

- Huis, Achterhuis en Erf, Heeregracht, KK 165; f 8450, f 8000, J. Eekhoff. — 2. Huis en Erf, als voren, KK 151; f 7200, E. Zweerts. — 3. Dito, Geldersche Kade, K 425; f 7900, f 1600, S. J. de Flines. — 4. Dito, naast het voorgaande Perceel, K 426; f 8800, f 1400, L. de Bull. — 5. Dito, Zeedijk, K 386; f 2500, f 100, R. W. Hartgerink. — 6. Dito, als voren, K 384; f 2000, f 275, G. van Heerde. — 7. Huis, Tuin en Erf, Keizersgracht, Y 136; f 3300, f 1200, P. Subiese. — 8. Dito, Keizersgracht, Z 649; f 14900, f 100, Opgehouden. — 9. Dubbel Huis, Tuin en Erf, Keizersgracht, SS 318; f 17900, f 100. — 10. Pakhuis en Erf, nevens het voormelde Perceel, SS 319; f 4250, f 25; te zamen f 22275, f 225, Opgehouden. — 11. Huis, Tuin en Erve, Keizersgracht, KK 3-3, f 14700, f 6000, J. Went. — 12. Huis, Achterhuis en Erve, O. Z. Achterburgwal, K 453; f 6750, f 1400, R. Santink. — 13. Dito, Heeregracht, KK 189; f 7500, f 1400, P. ten Broeke Hoekstra. — 14. Huis en Erve, Warmoesgracht, LL 65; f 6350, f 1200, Denzeliden. — 15. Dito, Singel, F 308; f 4000, f 550, J. Eekhoff. — 16. Dito, Wijde Heisteeg, F 284; f 1650, B. A. van der Crab. — 17. Twee Huizen en Erven, Weesperzijde, ZZ 88 en 87, f 1180, f 150, L. de Bull. — 18. Drie Huizen, Loods en Erven, Oetgenespeld bij de Weesperzijde, ZZ 75, 74 en 73; f 1060, f 100. — 19. Stal, Wagenhuis, open Erf en Erven, als voren, ZZ 76 en 77, f 460; te zamen f 1520, f 6, J. N. A. Meijer. — 20. Huis, Tuin en Erve, Lange Leidsche-dwarsstraat, CC 419, f 2750, f 2, A. Langerhuizen. — 21. Huis en Erve, Kadijk, UU 591; f 2000, f 200, Dito, als voren, UU 592; f 2025, f 25; te zamen f 4050, f 60, J. F. van Straaten. — 22. Dito, Laurierstraat, LE 628; f 1100, J. Beetz. — 24. De helft in een Huis en Erve, Snoekjesgracht, O 31; f 1100, f 50, H. R. Nieuwensteed. — 25. Huis, Tuin en Erf, Heeregracht, X 481, met het daarachter gelegen Pakhuis en Erf, Keizersgracht, X 522; f 49500, f 500. — 26. Pakhuis en Erve, Rijnste Hooftje, naast Perceel N° 25; f 5800, f 600; te zamen f 56400, f 6500, N. G. Roijards. — 27. Huis, Tuin en Erve, Weesperstraat, W 532; f 5200, f 20, F. L. Hoelen. — 28. Huis en Erve, Oostenburger Voorstraat, F 135; f 1600, f 50, H. Heije. — 29. Huis, Achterhuis en Erve, Laurierstraat, LE 628 en 627; f 1525, f 50, J. J. Evers. — 30. Huis en Erve, Weesperzijde, Goddsbloemdwarsstraat, CC 419, f 2000, f 200, Molenaar. — 31. Dito, O. Z. Voorburgwal, N 257; f 4300, Opgehouden. — 32. Huis, Tuin en Erve, Oostenburger Voorstraat, T 169; f 1335, O. Oostendorp. — 33. Huis en Erve, O. Z. Achterburgwal, B 302; niet gebild. — 34. Huis, Achterhuis en Erve, Vinkenstraat, UU 486; f 1100, f 18, H. B. Lomans, Bz. — 35. De helft in twee Huizen en Erven, Markel; S 141 en 145; f 675, J. F. Schütte. — 36. Huis en Erve, Mekseld, L 607; f 1775, Opgehouden.

Advertentiën.

(704) In eenen **Apotheek** te 's Bosch, wordt gevraagd eenen **LEERLING** van de R. K. Godsdienst, of iemand het recepteren kundig, die zich verder wenscht te bekwamen. Adres Lett. A. A. aan den Boekhandelaar P. N. VERHOEVEN te 's Bosch.

FABRIEK
VAN
GOUDEN BORDUURWERKEN
EN
KERKSIERADEN
VAN
PAULUS SORTORIUS & Co.
TE AMSTERDAM.

Ons Magazijn is steeds ruim gesorteerd in alles wat tot het vak behoort, en door de uitgebreidheid onzer Fabriek zijn wij in staat bestellingen zeer spoedig te kunnen leveren. In **Zilverwerken** hebben wij een zeer schoon assortiment, waarbij enige schoone **Remonstrancen**, onder deze een **Gothische** van 80 duim hoog geheel in het vuur verguld. Door rijke Teekeningen, schoone bewerking en solide Stoffen, bevelen onze Borduurwerken zich bijzonder aan. NB. Twee goede **Borduurders** en twee **Leerjongens** kunnen bij ons dadelijk geplaatst worden. (700)

(698) Ter Boekhandel van **B. LENFRING**, Haarlemmerdijk, in den **Olijfberg** te Amsterdam, is ter perse en zal spoedig 't licht zien:

OVERWEGINGEN EN GEBEDEN

OPGESTELD VOOR HET AANSTAANDE
JUBILÉ,
door een R. C. Priester.

H. H. Boekhandelaars welke niet met mij in relatie zijn, kunnen genoemde werken bij **C. L. VAN LANGENHUYSEN** tegen dezelfde conditiën bekomen.

Bij **P. N. VERHOEVEN**,
Drukker en Boekhandelaar
te 's Bosch,
is van de pers gekomen en alom
verkoopbaar:

De Zielwekker. Iets voor iedereen,
door den Eerw. Pater J. HILLEGGER, S. J.
Boekdeeltje in-18, van 215 bladzijden . . . . . f 0,30

DE DEUGD DER OUDERS,
door den Eerw. Pater J. HILLEGGER, S. J.
Boekdeeltje in-18 van 120 bladzijden . . . . . f 0,15

Een nieuwe verbeterde druk van
DE DEUGD VOOR ALLE STATEN,
door den Eerw. Pater J. HILLEGGER, S. J.
Boekdeel in-18 van 350 bladzijden . . . . . f 0,40

EMILIA PAULA,
DOOR
J. BAREILLE.
Naar den derden druk uit het Fransch vertaald door
J. JURRIUS, 3e deel.

Dit grootsche drama uit den tijd van Nero zal in 4 deelen compleet zijn. Het laatste deel zal spoedig het licht zien. Prijs der 4 deelen in-12 . . . . . f 2,00

De navolging der Allerheiligste Maagd,
naar het voorbeeld der Navolging van Jesus Christus
Door een R. C. Priester uit het Fransch vertaald
Nieuwe overzette druk. Boekdeel in-18 van 446 blad-
zijden . . . . . f 0,50

De Tarwe der Uitverkorenen
of bereidingen en dankzeggingen voor de H. Com-
munie, mede dienstig bij het bezeken van het aller-
heiligste Sacrament des Altaars, door C. ARVISENEN
Naar 't Fransch door een R. C. Priester. Boekdeel in-18
van 252 bladzijden . . . . . f 0,40
(694)
Amsterdam, bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever